

**До
Учените и преподавателите в България
Докторантите и студентите в България**

Инициатива

**за обществена и политическа подкрепа
на научните изследвания и висшето образование в България**

Както всяка година, и през тази, празникът на св. Кирил и св. Методий беше повод за дискусии, коментари, мнения, критики и призови за подобряване състоянието на научните изследвания в България и за финансирането на науката и висшето образование. В допълнение, през тази година имаше и предварителни писма, обръщения от официални форуми, и дори митинг, с идеята да се привлече вниманието на обществото и управлението на държавата към проблемите, преди всичко финансови, на науката у нас. И председателят на БАН, и ректорът на Софийския университет, и министърът на образованието и науката, и дори Президентът на държавата подчертаха абсолютно недостатъчното финансиране на научните изследвания и твърде скромното заплащане на учените и преподавателите, не само в сравнение с Румъния, Сърбия, Македония, и другите Европейски страни, но и в сравнение с много професии в България, изискващи средно или основно образование. Обнадеждаващо прозвуча обещанието на Президента на Републиката за организиране на среща с Премиера и отговорните министри за обсъждане на тези проблеми. За такива срещи, разбира се, е необходимо да се подбере подходящ момент, и в очакване на такъв, ние, учените в България, можем да поемем инициатива, която да помогне на управляващите при вземането на решенията. Най-напред съвсем естествено е държавата да спази задълженията, които е поела във връзка с Лисабонската стратегия, за увеличаване на средствата за финансиране на научните изследвания от държавния бюджет до 1.0 % от брутният вътрешен продукт (БВП) годишно до 2010 г. Според редица информации в пресата, текущата цифра за 2007 г. е 0.4 %, т.е. нарастването на разходите за наука (ако се започне от тази година) трябва да е годишно с по 0.15 % от БВП, за да изпълним задълженията си до 2010 г. Не е ясно защо държавата не е осигурила тези средства досега и защо отговорните парламентарни и съдебни органи не са взели необходимите наказателни, правни или административни мерки. По-важното е тези средства да бъдат отпуснати още през тази година, за да доближим споменатите по-горе страни, и да бъде забавен набирация висока скорост поток на учени, докторанти и таланти студенти към чужбина. Ако управлението на държавата не осигури своевременно финансовите средства за научни изследвания в размера, предвиден в Лисабонската стратегия, и адекватно нарастване на средствата за висше образование, ние, учените и преподавателите,

все още работещи в България, сме задължени да информираме коректно световната научна общност за неизпълнението на тези международни ангажименти и за липсата на грижа от страна на държавата. Затова предлагам на всички колеги, като публикуват своите научни резултати в международни издания, от октомври тази година да включват някой от следните (или подобни) текстове в мястото, определено за “Благодарности” в научните статии:

“Изследванията са проведени въпреки липсата на финансиране на научните изследвания в България”

“Изследванията са проведени въпреки неизпълнението международните задължения на България за финансиране на научните изследвания”

“Изследванията не са финансирани от Българската държава”

По този начин ще бъдем коректни към читателите на нашите научни резултати и ще покажем нашето неудовлетворение от отношението на държавата към научните изследвания, учените и университетските преподаватели у нас.

За съжаление, и друг компонент на Лисабонската стратегия, създаването на условия и благоприятна среда за финансирането на научните изследвания от индустрията до 2.0 % от БВП до 2010 г., не само не е реализиран, но и в обществото не се обсъждат законодателни и други мерки как да се създадат такива условия.

Друг начин, по който можем да подпомогнем осъществяването на положителна и ефективна държавна политика към научните изследвания, е организирането на обществен съвет (формиран по инициатива на самите нас, а не като държавен орган) от уважавани, действени учени с международно признати научни публикации и цитати, които да съветват държавните органи при разработването на стратегията и националните приоритети за научни изследвания, разпределението и контрола върху средствата за научни изследвания, и оценката на научната дейност. В този съвет могат да се включат и български учени, работещи в научни организации и университети в други страни на Европейската общност, а при наличие на средства и чуждестранни учени (както при оценяването на НФНИ през миналата година). Много полезно би било да се изгради система за общо обсъждане на стратегическите и текущите проблеми с участие на всички заинтересовани учени и преподаватели. Според разностранните дискусии, писма и коментари сред научната общност в страната през последните няколко години стана ясно, че основна част от допълнителните средства трябва да отидат за повишаване заплащането на учените и преподавателите и на стипендиите на докторантите, както на основна заплата, така и като възнаграждение, свързано с публикационната и преподавателска активност. Друга част от средствата трябва да се насочат към обновяването на инфраструктурата (апаратура, литература, сграден фонд) и проектно финансиране с адекватни суми.

Много полезно за активното разработване на национална научна политика и нейното ефективно управление и реализиране би било определянето на отделен

заместник министър на образованието и науката, който да отговаря единствено за научните изследвания. Не е обосновано за държава, насочена към изграждане на “общество на знанието”, науката да е включена само като част от ресора на един от трима заместник министри на образованието и науката. В университетите и в БАН има много авторитетни професори и старши научни сътрудници, които активно работят и публикуват, и на основа на личния си опит, познанията на конкретните проблеми и международните си контакти, биха се справили успешно с такова предизвикателство.

Като имаме предвид постоянната ангажираност на Правителството и Парламента с огромното количество въпроси и проблеми, свързани със синхронизирането ни със страните от Европейската общност през първата година от членството ни, не можем да очакваме, че управлението на страната ще се обърне спонтанно към науката и висшето образование. По-скоро ние като учени, преподаватели, докторанти и студенти трябва да насочваме вниманието на обществото към тези две изключително важни за бъдещето на страната обществени сфери, и да помагаме и окуражаваме Правителството в изпълнение на поетите от него международни ангажменти в тези области и в подкрепата му за тяхното преференциално и ускорено развитие.

Надявам се, че подкрепата на обществото, на научите организации и университетите, и най-вече участието на всички учени, работещи в България, в тази инициатива ще ни позволи да работим в близко бъдеще на Европейско ниво, да участваме като конкурентноспособни партньори в Европейски проекти и да подпомагаме и инициираме българска индустрия, насочена към приложение и дори разработване на нови и авангардни технологии.

Георги Вайсилов

доцент в Химическия факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”